

vaardig illegaal blad *De Waarheid* tijdens de bezetting had verworven. Van Exter hield zich aan die consignes. In wezen had het feit dat het denkbeeld van eenheidsvakbonden en een eenheidsvakcentrale bij brede groepen arbeiders aansloeg, weinig of niets met de communistische agitatie te maken: de arbeiders reageerden van hun gemeenschappelijke situatie en hun gemeenschappelijke problemen uit, hadden de overtuiging dat zij met vereende krachten meer zouden bereiken, koesterden wrevel tegen de kerkelijke bevoogding en tegen een deel van het kader van de 'oude' vakbonden en hadden vooral in Zuid-Limburg de indruk dat die 'oude' vakbonden zich te vlot voor het karretje van de mijn-directies lieten spannen. In al die opzichten hadden communisten als van Exter de situatie juist beoordeeld. Alleen: het succes groeide hun boven het hoofd; dat van Exter na enkele weken het voorzitterschap van de eenheidsvakbond der mijnwerkers neerlegde, hield de erkenning in van het feit dat arbeiders tegelijk voorstanders van zulk een vakbond en tegenstanders van het communisme konden zijn.

Maar van Exter had meer pijlen op zijn boog, te veel zelfs. Naarmate hij zich namelijk duidelijker als communist ontpopte, bracht hij meer schade toe aan de denkbeelden welke hij ten aanzien van de vakorganisatie had ontwikkeld. Enkele dagen slechts na de bevrijding van Heerlen, op 24 september, riep hij er de vertegenwoordigers bijeen van de Zuid-limburgse groepen die *De Waarheid* hadden verspreid. Hij betoogde dat de SDAP en de CPN beide moesten verdwijnen: 'ruim twintig jaar', zei hij, 'is de politieke ontwikkeling van de Nederlandse arbeidersbeweging stil blijven staan. De schuld daarvan is te zoeken in de verdeeldheid der socialistische arbeidersbeweging, in de broederstrijd die onderling werd gevoerd . . . Het is daarom dat wij met klem en kracht de oproep tot alle socialisten en socialistisch voelenden richten: 'Vormt één socialistische partij.''¹ Hetzelfde parool weerklonk in de nummers van het nu legale weekblad *De Waarheid* dat in het gehele bevrijde Zuiden met verlof (en papier) van het Militair Gezag begon te verschijnen, niet zonder moeilijkheden. In Eindhoven kon P. Sieliakis, van oorsprong een Amsterdamse metaalbewerker die als hoofdredacteur zou optreden van de Brabantse editie, geen drukker vinden en toen er een gevonden was in Breda (hij drukte een voor het gehele Zuiden bestemde editie) zegde deze na enige tijd het contract op, aangezien hij al zijn andere klanten zag verdwijnen.

¹ Aangehaald in G. Harmsen: *Daan Goulooze. Uit het leven van een communist* (1967), p. 146.